

ÇOLAK, UĞUR: TÜRK PATENT HUKUKU, ADALET YAYINEVİ, ANKARA 2022

Mahmut Esad ÖZEK^(*)

Öz

Fikri mülkiyet literatüründe bir başvuru eseri niteliği taşıyan eserde, araştırmacılar, uygulayıcılar ve öğrencilere, karşılaştırmalı hukuk bağlamında, maddi ve şekli patent hukuku, patent yargılaması ve bu alandaki uyumsuzluk çözüm yolları ile ilgili ayrıntılı bilgiler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Patent Hukuku, Teknik Karakter, Patent Başvurusu, Patent Yargılaması.

Sanayi devrimlerinin ve serbest piyasa ekonomisine dayalı ekonomik sistemin hukuk dünyasına kazandırdığı iki önemli hukuk dalından ilki rekabet, ikincisi ise fikri mülkiyet hukukudur. Rekabet hukuku serbest piyasa ekonomisinin teminatı olarak teşebbüsler arasındaki ekonomik davranışların piyasa aksaklığı oluşturmaması için gerekli kuralların neler olması ve nasıl uygulanması gerektiği ile ilgilenmektedir. Fikri mülkiyet hukukunun içinde sayılan patent hukuku ise teşebbüsler arasında rekabetin yeniliğe dayalı olduğu ve teşebbüslerin rekabetlerini yenilik yapma motivasyonu ile sürdürmelerini teminen yeniliğin korunması gerektiği fikrine dayanmaktadır. Bu bağlamda patent hukuku buluş yapan mucitlerin fikri sermaye ve çabalarının heba edilmemesi için, buluşlarının topluma açıklanması karşılığında 20 yıllık bir tekel hakkının bahşedilmesine ilişkin hak ve sorumlulukları incelemektedir.

Patent hukuku görece yeni bir hukuk dalı olmasına rağmen ortaya konulan kural setleri, içtihat hukuku ile oluşturulan doktrinler önemli seviyede ay-

Abstract

The book, which is a reference work in the intellectual property literature, provides researchers, practitioners and students with detailed information on substantive and formal patent law, patent proceedings and dispute resolution methods in this field in the context of comparative law.

Keywords

Patent Law, Technical Character, Patent Application, Patent Litigation.

rıntı barındırmaktadır. Bu ayrıntılara hâkim olmak ve patent hukuku konusunda uzman olmak için ise patent hukukunun uygulama ve teoriyi birleştiren eserlerden öğrenilmesi şarttır. Uğur Çolak'ın meslek hayatında uzun süre iştigal ettiği fikri mülkiyet hukukundaki deneyimleri ile Avrupa Patent Mahkemesinde ifa ettiği inturn hakimlik esnasındaki tecrübesinin bir meyvesi olarak ortaya koyduğu Türk Patent Hukuku (*Adalet Yayınevi, Ankara 2022, 1291 sayfa, ISBN 978-625-8092-49-3*) isimli eser yakın bir zaman önce okuyucuları ile buluştu. Patent hukuku ve faydalı model hukuku ile ilgili olan kitapta neredeyse tüm ana konulara değinilmekte, ayrıca karşılaştırmalı hukukta yapıtaş olabilecek içtihatlarla da ayrıntılı bir şekilde yer verilmektedir. Bunun yanı sıra eser, patent hukuku ile ilgili alternatif uyumsuzluk çözüm yollarından tahkim ve arabuluculuk konularını da ihtiva etmektedir. Kitap bu hali ile patent hukukunda uygulayıcıların, araştırmacıların ve öğrencilerin yararlanabilecekleri kaynak eser olarak karşımızda durmaktadır.

Patent hukukunda kapsamlı bir eser vermenin bazı zorlukları olduğu aşikardır. Bu zorlukların başında kaynakların yeterli çeşitlilikte olmaması gelmektedir. Zira patent hukuku ülkemiz açısından hala genç

^(*) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu; Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Programı, (mahmutesad.ozek@btk.gov.tr, ORCID ID: 0000-0003-0941-8940).

bir hukuk dalı olarak nitelenebilecek bir konumdadır ve bu alan teknoloji kavramı ile birlikte sürekli gelişim ve değişim içinde olup bu alanda hızlı güncellenen kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. İkincisi patent hukukunun, teknolojinin özellikle bilgisayar bilimleri ve biyoteknolojik buluşlar gibi oldukça farklı mühendislik ve bilim dallarında yenilik, buluş basamağı ve sanayiye uygulanabilirlik konularında mevzuatı ve içtihatları hazmetmiş olmayı gerektirmesidir. Üçüncüsü ise, patent hukukunda fikri mülkiyet hukukunda olduğu gibi ülkesellik prensibi olmasına rağmen, verilecek kararlar, Avrupa Patent Ofisi ve dünyanın geri kalanından çok fazla ayrılmayacağı ve birbirlerine bir nevi bağımlılık ilişkisi olduğundan karşılaştırmalı hukuka da hakimiyeti gerektirmesidir. Bu zorluklar göz önünde bulundurularak esere tekrar bakıldığında iki buçuk sene gibi bir zamanda bu külliyette bir eserin vücuda getirilmesi ve Türk hukukuna kazandırılması taktire şayandır.

Kitaptaki ilk iki bölüm patent hukukuna giriş mahiyetinde olup, patent hukukunun önemi ve süreleri hakkında bilgi vermektedir. Bu bağlamda birinci bölümde patent hukukunun tarihçesi, konusu, fonksiyonları ile başlayarak patent hukukunun ortaya çıkışı, amacı ve niçin patent korumasına ihtiyaç duyulduğuna ilişkin okuyucunun aklına gelmesi gereken sorulara cevap vermektedir. Bu cevaplar içerisinde patent hukukunda temel bir öneme sahip olan patent hukukuna kaynaklık eden uluslara arası antlaşmalar da bu bölümde incelenmektedir. Kitabın ikinci bölümde ise patent hukukunun uygulayıcılarından Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü, Avrupa Patent Ofisi, Türk Patent ve Marka Kurumu, Fikri ve Sınai Haklar İhtisas Mahkemeleri ile patent vekilleri hakkında bilgiler verilmektedir. Kitabın üçüncü bölümü buluş başvurusuna ayrılarak buluş özeti, tarifname, istemler ve çizimlerden oluşan ve uygulamada tarifname takımı olarak bilinen başvuru belgelerine yer verilerek bu belgelerin oluşturulmasında kullanılan istem yazım teknikleri ile ilgili farklı yaklaşımlarda dikkate alınarak ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

Kitabın dördüncü bölümde patent hukukunun merkezinde bulunmasına rağmen, teknolojik gelişmenin gerisinde kalınmamasını teminen, patent mevzuatı ve patent ofisleri tarafından tanımlanmayan, ancak araştırmacılar için bir o kadar tanımlanmaya

muhtaç olan buluş kavramı incelenmektedir. Buluş sayılmayan konular, buluş sayılsa dahi kamu yararı gerekçeleri ile patent verilemeyecek, patentlenebilirliğin istisnaları hakkında yapılan açıklamalar ile buluş kavramının hem özelde hem de genel kapsamda sınırları çizilerek okuyucuya bu bölümde aktarılmıştır.

Kitabın beşinci bölümü patent hukukunun ana hatlarını oluşturan teknik karakter, yenilik, buluş basamağı ve sanayiye uygulanabilirlik kavramlarına ayrılmıştır. Bu kavramlar yine karşılaştırmalı hukukundaki içtihat ile Türk mahkemeleri tarafından verilen kararlarla zenginleştirilerek anlatılmaktadır. Teknik karakter kavramı Avrupa Patent Ofisi tarafından buluş kavramının temeline konulmasına rağmen esasında mühendislik ve bilim felsefesi ile ilgili bir kavram olduğu için genellikle okuyucu için soyut kalmasına rağmen eserde Avrupa Patent Ofisinin yaklaşımı ve kullandığı ölçütlere yer verilerek konu somutlaştırılmaktadır. Patentlenebilirlik şartları içerisinde sayılan bu konulara ilave olarak, patentin kamuoyuna yeterince açıklanması ve teknik sorunun çözümüne ilişkin makul açıklamalar gibi gereklilikler de bu bölümde yer almaktadır.

Kitabın altıncı bölümü patent başvuru süreçlerine kapsamında şekli patent hukukuna ayrılmıştır. Burada doğrudan Türk Patent ve Marka Kurumuna başvuru ile Patent İşbirliği Antlaşması ve Avrupa Patent Antlaşması yolları izlenerek yapılabilecek patent başvuruları incelenmekte ve patent verilebilirlik ile ilgili alınan Türk Patent ve Marka Kurumu kararlarına karşı başvurulabilecek dava yolları hakkında bilgi verilmektedir.

Yedinci bölümde ise maddi patent hukuku konuları incelenmekte ve bu kapsamda patent hakkı, hak sahipliği ve bu kapsamdaki başvuru yolu olan patent gasp davasına değinilmektedir. Sekizinci bölüm çalışan buluşlarına ayrılmış, dokuzuncu bölümde ise ek ve gizli patentler anlatılmıştır.

Kitabın onuncu bölümde patentin ekonomik kıymetlerinden birini teşkil eden patent lisans sözleşmeleri anlatılmaktadır. Ayrıca zorunu lisans, patentin miras yolu ile intikali, patentin haczi, teminat olarak gösterilmesi ve rehni de dahil olmak üzere patentin konu olduğu diğer hukuki işlemler bu bölümde irdelenmektedir.

On birinci bölümde patentin korunması kapsamında patent hakkına tecavüz konusu ele alınmaktadır. Burada literal (birebir) tecavüz ve uygulamada fonksiyonellik tecavüzü olarak da bilinen eşdeğer tecavüz ayırımına gidilerek, eşdeğerlik doktrini ve tecavüz oluşturan eylemler ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır.

Patent hukukunda maddi hukuk kısmının yanında yargılamaya ilişkin kısmında özellikle uygulayıcı bakış açısı ve tecrübesi önemlidir. Bu açıdan, eserin on iki ve on üçüncü bölümleri bu anlamda patent hakkına tecavüz durumunda açılacak davalar dahil başvuru yolları, buna karşılık ihlal yargılamalarında davalının yapabileceği savunmalar on iki alt başlığa ayrılarak incelenmesi oldukça kıymetlidir.

Kitabın ön dördüncü bölümü menfi tespit davalarına ayrılmıştır. Kitabın metodolojisinde patent ile ilgili son bölüm olan on beşinci bölüm patentin sona ermesine ayrılarak, burada patentin hükümsüzlüğü ve diğer sona erme halleri anlatılmaktadır. Ayrıca, kitapta faydalı modellere ayrı bir başlık altında incelenmiş ve kitabın on altıncı bölümünde faydalı modeller ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Bunun yanı sıra kitapta on yedinci bölüm olarak özellikle patent hukuku kapsamında önemli bir yeri olan bilrkişilik müessesine değinilmektedir.

Patent hukukunda ülkesellik prensibi geçerli olmasına rağmen Avrupa Patent Sözleşmesine taraf olan ülkeler için Avrupa Patent Ofisi kararları da bağlayıcılık unsuruna sahiptir. Bu ve bunun yanındaki diğer nedenlerden ötürü patent hukuku diğer ülkeler ve ülke üstü kuruluşlar tarafından verilen kararlarla da ilgilenmek durumundadır. Nitekim kitabın on sekizinci bölümü Avrupa Patent Ofisi ile eşzamanlı yürüyen Türk hukukundaki patent yargılamaları konusu incelenmiş, on dokuzuncu bölüm patent hukukunda alternatif uyuşmazlık çözüm yolları olarak tahkim ve arabuluculuk kurumlarına ayrılmıştır. Yirminci bölüm ise patent hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi hakkında bilgiler verilmiştir.